

Spolupráce statistiků ve střední Evropě

Vzájemné předávání zkušeností, názorů a postřehů je základem mezinárodní spolupráce jednotlivých statistických úřadů. V čem tkví kořeny kooperace a jaká je její historie, které země a jak spolupracují? O tom všem se dozvíte z následujících řádků.

Mezinárodní spolupráce statistiků má svoji tradici založenou na potřebě srovnatelných statistických dat i na efektivní statistické produkci využívající vzájemné sdílení poznatků a zkušeností.

Kooperace statistických úřadů, které jsou si blízké svým umístěním v příslušném regionu, má i další důvody a přináší svá pozitiva. Tyto země jsou díky své geografické blízkosti a často i společné historii velmi blízké, vyznačují se obdobnými zvyklostmi, kulturou, přístupy nejen ke každodennímu životu, ale také ke statistice. Bilaterální a multilaterální kontakty na úrovni předsedů statistických úřadů i expertů, které jsou díky dopravní vzdálenosti méně finančně náročné, umožňují výměnu názorů na navrhované standardy, sdílení a diskutování společných problémů, hledání cest k jejich řešení, vzájemné využití dobrých nápadů.

Seveřané jako vzor

Mnoho let takto spolupracují statistické úřady na severu Evropy. Finská, švédská, dánská, islandská i norská oficiální statistika mají hodně společného. Často je zmiňováno využití administrativních zdrojů dat díky existujícím registrům a možnostem statistiky využít tyto vstupní údaje pro výpočet statistických agregátů. Fungující síť kontaktů a řada společných aktivit, jako jsou semináře, vydávání společných publikací či výměna názorů

na předkládané záměry v rámci rozvoje Evropského statistického systému, jsou v mnohém podnětné nejen pro další rozvoj statistiky v tomto regionu, ale také pro spolupráci dalších evropských zemí.

Před několika lety se tento přístup severovýchodních zemí stal inspirací pro spolupráci statistiků zemí nacházejících se v srdci Evropy – České republiky, Maďarska, Rakouska, Slovenska a Slovinska.

Tato mnohostranná spolupráce byla oficiálně zahájena 19. září 2005, kdy se uskutečnilo první setkání předsedů statistických úřadů těchto zemí ve Vídni. Opírala se o předchozí dobré vztahy a zkušenosti z převážně bilaterální či neformální statistické spolupráce mezi statistickými úřady. Účastníci tohoto setkání podrobněji prezentovali rámec a činnost svých statistických úřadů a náměty na prohloubení vzájemné spolupráce. Shodli se na důležitosti intenzivnějších kontaktů, výměny poznatků a zkušeností v nejrůznějších oblastech statistické činnosti, včetně institucionální, metodologické apod.

Následně (v letech 2006, 2007 a 2008) se setkání předsedů uskutečňovala v návaznosti na jednání Výboru pro statistické programy (dnešní Výbor pro evropský statistický systém) v Lucemburku. Při setkání v roce 2008 bylo podepsáno Memorandum o porozumění, které definuje základní rámec a společné cíle, zdůrazňuje význam efektivní spolupráce v řadě

oblastí, stanovuje princip rotačního předsednictví a každoročního setkání předsedů statistických úřadů těchto zemí, při němž jsou vyhodnoceny realizované projekty a dohodnuty plány na další rok. Zatím poslední setkání předsedů se uskutečnilo v rámci předsednictví Slovenska v Bratislavě ve dnech 26.–27. 11. 2009.

Rozdělení témat

Při zahájení spolupráce v roce 2005 byly vybrány oblasti pro společné aktivity (označované jako projekty) a jejich hlavní koordinátoři: statistika migrace (Česká republika), statistika obchodu se zbožím mezi členskými státy EU/Intrastat (Maďarsko), používání administrativních zdrojů dat (Slovensko) a sčítání lidu založené na registrech (Rakousko). Uskutečněná setkání k těmto okruhům i výměna nejrůznějších dokumentů byly účastníky velmi oceněny, zejména z hlediska podrobnějšího seznámení s různými přístupy, postupy, technikami i možnostmi řešení specifických problémů. V návaznosti na setkání v Bratislavě v roce 2009 byla spolupráce rozšířena o další témata: FATS (statistika zahraničních afilací) a multinárodní podniky (Rakousko), spolupráce mezi statistickými úřady a národními bankami (Slovinsko), statistika cestovního ruchu (Maďarsko), zdravotnické satelitní účty (Slovensko, přesunuto na rok 2011).

Mezinárodní migrace

ČSÚ jako gestor projektu **statistika migrace** zorganizoval od roku 2006 čtyři setkání. Z důvodu podchyzení migrace v celém středoevropském regionu byli ke spolupráci přizváni i zástupci Německa a Polska, některých jednání se zúčastnili zástupci ministerstev práce a sociálních věcí či cizineckých policí. Při společných jednáních účastníci získali informace o systémech migrační statistiky jednotlivých zemí včetně využití administrativních zdrojů. Řešili zajištění vazeb na další údaje související s migrací (zahraniční studenti, národní účty apod.). Na statistiky o vlastní migraci by měly navázat další informace, jež by umožnily lépe zachytit např. podmínky integrace migrantů i další důležité aspekty pro migrační politiku EU. I tato otázka byla předmětem diskusí, kdy se potvrdily určité limity z hlediska dostupnosti vhodných dat. V návaznosti na nedávno přijatou legislativu EU se experti zabývali zajištěním dalších údajů o migraci pro potřeby daného nařízení.

Zahraniční obchod

Projekt **statistika zahraničního obchodu** mezi členskými státy EU/Intrastat (gestor Maďarsko) byl zaměřen na možnosti zjednodušení Intrastatu a metodologic-

ké otázky s tím související (např. změny upravující zpravodajskou povinnost, problémy vykazování dat zahraničními zpravodajskými jednotkami aj.). Zajímavé poznatky z realizovaného dotazníkového šetření zpravodajských jednotek k zjištění zátěže jednotlivých subjektů se staly zdrojem pro další úpravy této statistiky. Spolupráce statistických úřadů volně pokračuje zrcadlovým srovnáním dat zahraničního obchodu na bilaterální úrovni (data o dovozu z jedné země jsou porovnávána s daty o vývozu zjištěnými vyvážející zemí a jsou hledány příčiny rozdílů), které je důležitým nástrojem pro zlepšování kvality dat v této oblasti.

Administrativní zdroje dat

V rámci spolupráce v projektu **požívání administrativních zdrojů dat** (gestor Slovensko) odborníci diskutovali stav a metody využívání administrativních zdrojů dat (dále jen AZD) pro potřeby národního i Evropského statistického systému a mezinárodních organizací. Hlavní témata byla identifikace AZD, identifikace statistik využívajících AZD, legislativní podmínky i kvalita AZD. Sou-

časný trend ve statistice směřuje k většímu využívání AZD včetně měření a zvyšování jejich kvality a ke statistické analýze. Cílem projektu je omezení nákladného sběru dat a snižování zátěže respondentů. Předané informace, opírající se o zkušenost jednotlivých zemí, byly vyhodnoceny účastníky z ČR jako zajímavé a inspirativní.

Sčítání lidu

V rámci projektu zaměřeného na **sčítání lidu** (gestor Rakousko) se experti průběžně zabývali plány a stavem příprav na sčítání v roce 2010/2011. Společným rysem byla snaha o maximální využití registrů či dalších dostupných zdrojů dat a jejich možnosti v jednotlivých zemích. Výraznější využití registrů a dalších administrativních zdrojů je typické pro Rakousko či Slovinsko, zatímco další země (Česká republika, Slovensko, Maďarsko) získávají data od respondentů. Z těchto podmínek vyplývají konkrétní postupy při zajištění této statistické akce desetiletí. Odlišná jsou i legislativní řešení sčítání s ohledem na další platné předpisy (např. sčítání založené na registrech může využívat již platné legislativy k registrům).

Tato spolupráce pokračovala setkáním v roce 2010 (gesce Česká republika), které bylo především zaměřené na diseminaci a metody prezentace výsledků sčítání (s využitím tzv. hyperkubusů).

Prohloubení spolupráce

Formou bilaterálních konzultací byla pod vedením Slovenska diskutována problematika **řízení nákladů**, plánování rozpočtu a účetnictví (včetně sledování časové a finanční náročnosti aktivit statistických úřadů).

Jednání ke **statistice zahraničních filiálek (FATS)** a multinárodních podniků (gestor Rakousko) bylo věnováno problematice vnitřních a vnějších afilací včetně využití různých zdrojů dat, dělbě práce mezi statistickými úřady a centrálními bankami, problémům s identifikací země vlastníka/investora a spolupráci s Eurostatem. Jako pozorovatelé byli přizváni účastníci z Chorvatska.

Při setkání k tématu **spolupráce mezi národními statistickými úřady a národními bankami** (gestor Slovinsko) jednotlivé instituce představily své systémy včetně podoby smluvních vztahů, aktuálních otázek a národních specifik, jakož

i řešení problémů souvisejících s produkcí a prezentací statistických dat. Nedávno přijaté rámcové právní předpisy EU týkající se produkce statistiky Evropským statistickým systémem i Evropským systémem národních bank vytvořily příznivé podmínky pro prohloubení vzájemné spolupráce. Česká strana na setkání prezentovala velmi dobré zkušenosti z kooperace s Českou národní bankou.

Ve **statistice cestovního ruchu** (gestor Maďarsko) byla jednání zaměřena na výměnu poznatků týkajících se zajišťování vstupních informací pro tuto statistiku. Země využívají různé zdroje (statistická zjišťování na státních hranicích, informace z ubytovacích zařízení, cestovních kanceláří apod.). Získané údaje následně slouží jako podklady pro tvorbu satelitního účtu cestovního ruchu (TSA), případně platební bilance služeb (zejm. data o mezinárodním pohybu služeb).

Představitelé ČSÚ vyzdvihli přínos vzájemné spolupráce zaměřené na předávání zkušeností z výkonu **předsednictví v Radě EU** v oblasti statistiky. V rámci přípravy České republiky se uskutečnily přínosné konzultace s rakouskými a slovinskými kolegy, v době předsednictví byl zrealizován krátkodobý pobyt slovenských statistiků v ČSÚ a následně byla poskytnuta konzultace ČSÚ maďarským kolegům připravujícím se na výkon funkce předsednictví v 1. pololetí 2011 (tj. nyní).

Na květen 2011 je připravováno další setkání nejvyšších představitelů národních statistických úřadů participujících zemí, na kterém bude vyhodnocena dosavadní spolupráce a diskutováno další směřování této iniciativy.

Alena Mutlová, Hana Šlégrová
odbor mezinárodní spolupráce